

GORENJSKI GLAS

GLASILO
SOCIALISTIČNE
ZVEZE
DELOVNEGA
LJUDSTVA ZA
GORENJSKO

SNOVANJA Igra za življenje
Prešernov Sonetni venec
Lov na tišino str. 7, 8, 9, 10

SKOFJELOŠKI ROKOPISI

Temeljna banka Gorenjske

 Ljubljanska banka

GORENJC IN BANKA
FORMULA PRIHRANKA

Šolarji med krizami in prenovami

Ko gledam brezskrbno poskakovanje svojega nadobudneža, sem hvaležna usodi, da mu je šele pet let. Kakšne napotke za poklicno življenje bi mu dane lahko dala, če bi bil desetletje starejši? Misel na veliko breme mi požene strah v kosti, kakršen gotovo prežema večino staršev od približno 2800 gorenjskih petnajstletnikov, ki bodo junija dali slovo osnovni šoli in ki na nepreglednem križpotu potrebuje vodnika.

In če bi že bila mati petnajstletnika, po kateri poti bi ga peljala? Vidim sina kot uglednega raziskovalca, ekonomista, profesorja, skraka človeka v "beli halji", kakršnega slika sodobni svet za 21. stoletje. Pa je to tudi naš, balkanski svet? Ne. Naše umne može raje puščamo prodajati možgane v tujino, kot bi jim dovolili, da nas njihovo znanje, ustvarjalnost, potegneta iz živega peska.

Ne, moj sin že ne bi bil ugledni raziskovalec, ekonomist, profesor v balkanski Jugosloviji! Bolje bi mu bilo v modrem pajaku zidarja, ključavnica, vodovodarja, električarja, servisera... Po treh letih bi bil že lahko pri kruhu in če bi le bil nekak strokovnjaka na svojem področju, bi mu dela in denarja ne manjkalo, živci mu ne bi pretirano trpeli in lahko bi bil celo sam svoj gospod.

Pomilujem starše in mlade, ki se danes, v

politično in gospodarsko izjemno kriznih časih morajo odločiti za jutri. Za čim višji cilj se bodo ogreti, težje jim bo že na pragu, v novi šoli. Ne nazadnje je tudi šolstvo zgošlj zrcalo, del splošne velike zmede. Pred osmimi leti v teoriji dobro zamišljena (za zrelo in bogato družbo) zgradba usmerjenega izobraževanja se je v praksi sesula v kup ruševin, iz katerih štrlijo le še redki viharniki. Iz podrtije žugajo pesti minulih generacij poskusnih zajčkov in rotijo očete vedno novih reform šolske reforme, ograjene v pisovske vrtečke, naj za božjo voljo nehaajo improvizirati in zapravljati denar za iznajdbe, ki so že zdavnaj odkrite in preizkušene in torej nepotrebne.

Najnovješji biser take vrste, napovedan za naslednje šolsko leto, je vrnitev splošne srednje šole (gimnazije). Žal pod plaščem naravoslovno-matematičnega programa in praviloma pisana na kožo samo šestim obrobnim, na pol praznem šolam v Sloveniji, namesto da bi povezala vse nasilno razpršene gimnazijске programe v splošno gimnazijo (z izbirnimi predmeti v višjih letnikih), za kar se zavzemata tudi profesorska zborna kranjske in škojeloške "gimnazije". Da s(m)o le izvirni! Čeprav samo po tem, da pišemo posebno vsebino na kožo šolam, namesto učencem oziroma prihodnosti, kar sicer počne ves pametni svet... H. Jelovčan

Proslava ob mednarodnem dnevu žensk

Praznik ženske ustvarjalnosti

Kranj - V okviru osrednje slovenske prireditve ob 8. marcu so v tokratne popoldne v prostorijah Gorenjskega muzeja v Kranju v okviru pregllednih razstav slovenskih likovnih umetnic odprli slikarsko razstavo akademske slike. Vide Fakin iz Ljubljane.

»Ljubezen do domačije, izražena v slikoviti strukturi slovenske tipske pokrajine, se je prele-

vila v povsem konkretiziran strah. Strah zanje, za ves način življenja, materialnega in du-

hovnega, ki ga ta pokrajina, v stoletjih funkcionalno kultivirana in že davno prerasla v naši zavesti v samostojno estetsko kategorijo, vsebuje in predstavlja. Strah, ta sorodnik in bližnji prednik groze, pa se napaja še iz velike more, ki grozi človeštву in planetu...« ocenjuje slikarstvo Vide Fakin umetnostni kritik Janez Mesesnel. Otvoritev razstave, letosinja je že osemnajsta po vrsti, ji vedno tudi priložnost za srečanje slovenskih pravoborov, kulturnih in družbenopolitičnih delavk, ki so se tudi tokrat odzvale vabilu Gorenjskega muzeja in Sveta za družbenoekonomski in politični položaj ženski pri Republiški konferenci pri SZDL. Osrednja prireditve, udeležil se je tudi Jože Smole, predsednik RK SZDL Slovenije, se je zaključila s slovesnostjo v prostorih kranjske občinske skupščine, kjer je zbranim spregovorila Marija Cigale, predsednica Sveta za družbenoekonomski in politični položaj ženski pri RK SZDL. V kulturnem programu so nastopili kvartet Obir ter igralca Jerca Mrzel in Ivo Ban.

L. M.

Kranj - Proslava ob dnevu žena v Sloveniji že po tradiciji zaznamujemo kot praznik ženske ustvarjalnosti. Tako je tudi tokratna razstava v prostorijah stalne muzejske zbirke Slovenka v revolucioni v Gorenjskem muzeju, Tavčarjeva 43. Razstavo je ob kranjski in republiški kulturni skupnosti podprt tudi Slovenijales - Trgovina Ljubljana, pripravila pa jo je Beba Jenčič, kustosinja Gorenjskega muzeja.

- L. M. - Foto: F. Perdan

Med izgubarji tudi tekstilci in čevljari

Izgube naraščajo

Kranj, 9. marca - Po podatkih Službe družbenega knjigovodstva je imelo gorenjsko gospodarstvo lani 163,7 milijard dinarjev izgub, nepokritih je po oddaji zaključnih računov ostalo 12,3 milijard dinarjev, kar utegne pri osebnih dohodkih udariti 4.460 delavcev.

Največji gorenjski izguber je seveda še vedno kranjska Telematika, kjer je izguba znašala 61 milijard dinarjev, od tega je 10 milijard dinarjev ostalo nepokritih. V jeseniški Železarni je bila izguba konec večja, kot so napovedovali po devetih mesecih, znašala je 24,5 milijarde dinarjev. Na seznamu izgubarjev je tudi nekaj novih firm, predvsem iz tekstilne in obutvene industrije. Pričakovana je bila v tržiškem BPT, kjer je znašala 11,5 milijarde dinarjev, tudi v kranjskem Tekstilindusu, kjer je znašala 26 milijard dinarjev. Nekoliko presestljiva je v tržiškem Peku, kjer je znašala 13,8 milijarde dinarjev, v kranjski Planiki pa 6,9 milijarde dinarjev. Izguba pa se zmanjšuje v leški Verigi, kjer je ob koncu lanskega leta znašala 2,5 milijarde dinarjev.

M. V.

ralizmu. Kogar zanima ta problematika in je voljan sodelovati v razpravi, vabljena na okroglo mizo o političnem pluralizmu. Vodil jo bo politolog Miloš Čirić, ki sodelovanju pa so povabljeni izvršni sekretar CK ŽKS Peter Bekeš, članica predsedstva republike konference SZDL Barbara Goričar, profesor ustavnega prava dr. Ivan Kristan in predsednik Slovenske kmečke zveze Ivan Oman. Za pogovor so predlagana predvsem naslednja vprašanja: odnos med strankarskim in nestrankarskim pluralizmom, ustavne in zakonske možnosti za uvedbo strank, način delovanja novih političnih organizacij v SZDL, volitve v organi SZDL glede na nove politične organizacije in pravila igranja političnega delovanja v nestrankarskem ali strankarskem plu-

ralizmu. Kogar zanima ta problematika in je voljan sodelovati v razpravi, vabljena na okroglo mizo.

J. K.

Cetrte zimske igre Alpe-Jadran

Igre velikega mednarodnega ugleda

Kranjska gora, 9. marca - Od jutri do ponedeljka bo 616 športnikov in športnic iz dvanajstih dežel Alpe-Jadran - Bavarske, Furlanije Julisce Krajine, Gyrö-Sopron, Hrvatske, Slovenije, Koroške, Lombardije, Zgornje Avstrije, Salzburga, Štajerske, Tridentinske-Zgornje Poadižje, Veneta - držav Avstrije, Italije, ZRN, Madžarske in SR Hrvatske in SR Slovenije merilo moči na četrtih zimskih igrah Alpe-Jadran. Kranjska gora, Planica, Jesenice in Bled so pripravljeni za obračun mladih upov, naslednikov sedanjih robov alpskega smučanja, smučarskih skokov, smučarskih tekov in hokeja. Na Soriški planini bodo tekmovali v veleslalomu in slalomu, v Ratečah in Planici v smučarskem teku in teku štafet, v Planici v smučarskih skokih in na Bledu ter Jesenicah v hokeju na lednu.

Igre bo jutri ob 20. uri pred hotelom Larix v Kranjski gori na slovenski otvoritvi odprli predsednik IS SR Slovenije, ki je hkrati tudi predsednik organizacijskega komiteja četrtih zimskih iger Alpe-Jadran, Dušan Sinigaj. Glavni pokrovitelj iger je Primex iz Nove Gorice, pokrovitelj alpskih disciplin je Elan, smučarskih tekov Alpina iz Žirov, hokeja Železarna, smučar-

Ali letos res ne bo več zime? Če sodimo po posnetku, ki je nastal na strahinjskem polju, potem je pomlad tukaj. Nekateri kmetje so (prej kot običajno) začeli saditi zgodnje sorte krompirja. - Foto: F. Perdan

GORENJSKI GLAS
GRAFIČNE STORITVE

SNOVANJA

Odperte strani

2

Urednikova beseda

Tokratna druga številka *Snovanj* je namenjena predstavitvi Prešernovih nagrajenec Gorenjske za leto 1988. Čeprav so nagrajeni znani kulturni delavci, se nam je zdelo potrebno, da jih na straneh našega časopisa predstavljamo tako, kot se sicer predstavljajo sami v gorenjskem in slovenskem kulturnem prostoru - in tudi širše: naprosili smo jih za izbor iz njihovega dela. Uvodni prispevek je napisal dr. Boris Paternu. Zadnja stran *Snovanj* pa prinaša izbor iz literarnega snovanja gorenjskih literatov, kot jih je izbral Edo Torkar.

Lea Mencinger

Predstavitev
gorenjskih
Prešernovih
nagrajencev

NEŽA MAURER — nagrada za vsestransko literarno in mentorsko delo

POLDE OBLAK — nagrada za življenjsko delo na likovnem področju

CVETO SEVER — nagrada za umetniško poslanstvo lutkovnega gledališča

BLAŽ OGOREVC — nagrada za obetajoče pesniško in prozno ustvarjanje

BORIS SAJOVIĆ — nagrada za življensko delo v kiparstvu in restavratorstvu

JOŽE PERKO — nagrada za ustvarjanje umetniškega in dokumentarnega filma

Prešernov Sonetni venec

Angleški zgodovinar Allen J. P. Taylor je v svoji knjigi Habsburška monarhija 1809-1918 (The Habsburg Monarchy 1809-1918, 1948) zapisal misel, da so nekatere narode, ki so se leta 1848 pokazali na odru zgodovine, ustvarili pesniki. In da so bili ti pesniki in razumni, prihajajoči iz »kmečkih narodov«, avstrijska duhovna varianca jacobinov. Bili so tudi ljudje, ki so s prevrtnimi kulturnimi dejanji izpričali obstoj svojega naroda in njegovo zahtevo po svobodi.

Domislica oksfordskega profesorja o narodih, ki da so jih rodili pesniki, je povedana nekoliko pesniško, vendar je po svoje zadeli tudi bistvo takratne slovenske zgodovine in njeno variante francoske revolucije, katere 200 letnico praznujemo letos. Prva v Metternichovem času, o katerem je znano, kako je dušil osvobodilna gibanja narodov, med katerimi je bil tudi slovenski, je Francetru Prešernu uspelo uveljaviti njegov narod po notranji, kulturni in duhovni poti. Uspelo mu je v slovenskem jeziku, ki je bil še slabo razvit in tudi ni imel svojih naravnih pravic ne v šolah ne v uradih in ne v politiki, tako rekoč čez noč ustvariti pesniško umetnost najvišje vrste, poezijo, ki je prebila meje provincialne slovstvene kulture in se s svojo vrednostjo prebila do vrhov evropske poezije. V času torej, ko Slovenci še niso bili razviti in konstituirani narod in so nanje gledali še skozjerščanski pojem »miroljubnih poljedelcev«, prebivajočih nekje na robu avstrijskega cesarstva, se je med njimi pojavi bil pesnik osvobojenega duha in izjemnega jezikovnega mojstrstva. To, po Trubarju drugo prometejško dejanje, ki ga je na Slovenskem opravil Prešeren, je z izjemo Matija Čopa, ki pa je mlad umrl, slovenska kritika prezrla. Naj še danes zardevamo, toda povedati je treba, da je to njegovo dejanje videla in mu dala polno priznanje takratna nemška kritika. Nemški kritik Vinzenz Rizzi je ob izidu Poezij edini odkril v Prešernu svetovljanskoga pesnika, ki je »spredel vase celotno evropsko omisko«, napravil iz nerazvitega slovenskega pesniškega jezika čudež in odprl slovenski literaturi resnično »nova, neznana pot«. Opozoril je na moč Prešernovega svobodnega duha, toda nič manj na njegov jezik, kjer je odprt najbolj kompetentno in preverljivo merilo njegove umetniške zmožnosti.

Kakor hitro obrnemo našo pozornost k Sonetnemu vencu, osrednji Prešernovi pesnitvi in pesnitvi nočojsnjega večera, ne moremo mimo pogleda, ki je

obrnjen tudi v to, jezikovno smer. Seveda če se nam ljubi nekoliko izstopiti iz lepe in stare šolske zgodbe o Juliji in pesnikovem ne posebno uspešnem zaledovanju njene nedostopne lepotе tam od njunega trnovskega srečanja naprej.

Soneti venec ima dve bistveni lastnosti.

Prva zadeva vsebino. To je Prešernova najbolj enciklopedična pesnitev, saj združuje vse štiri poglavitne teme njegovega pesnjenja: ljubezensko, domovinsko, pesniško in bivanjsko temo. Povezane so v smiseln red, v katerem razberemo tole sosledje misli: ljubezen, za katero nagovarja Julijo, bi sprostila njegovo pesniško moč, poezija pa, ki bi te ustvarjalne odrešitve nastala, bi odresila, to se pravi kultivirala narod. Tako je nastala Prešernova najbolj harmonična pesnitev, ujetja v nenavadno, strogo arhitekturo. Seveda je to samo en del resnice. Če poznamo strahote njegovih Sonetov nesreče, ki so nastali samo dve leti prej in v katerih je prispel do dna, ki se mu pravi »življenje gnus«, nam postane jasno, da je Sonetni venec projekt odrešitve iz lastnega pekla. V duhovnem torlitoriu tega romantičnega pohoda iz disharmonije v harmonijo, ki pa se na tistem zaveda svoje utvare, delujeta modernizirana mita stare antične kulture: Ifigenij in Orfejev mit, prestavljenia v svet novodobnega mišljence.

Druga glavna lastnost pesniške zadave njen obliko in jezik. Sonetni venec je najbolj artistično delo Prešernove poezije, artistično v dober pomenu besede. Pod pero je vzel eno najbolj zahtevnih oblik svetovnega pesništva: splet tematsko in formalno strogo povezanih sonetov, tako imenovani »sonetni venec«, znan najprej v italijanski renesančni književnosti, v zaročkih že pri Petrarcu in Tassu. V tej petnajstsonetni povezavi se je venec uveljavil v 15. stoletju v sienški akademiji. Toda tam je bil samo pesniška in družabna igra. Iz te oblike je Prešeren naredil resno umetnino in si jo še otežil z akrostihom »Primicovi Julji«. O Prešernovem Sonetnem vencu lahko rečemo, da je na tujem verjetno še zmeraj najbolj znan prispevek slovenske pesniške umetnosti v svetovno poezijo.

Na domačih tleh pa se je ta oblika mitizirala in poraja zmeraj nove poizkuse, še posebej opazno v današnjem postmodernizmu.

Velika artistična stremljivost, ki jo razkriva pesnitev, seveda ni naključna in ni bila sama sebi namen. Gre za stopnjevanje pojav »sonetizma«, to se pravi po-

stvo, lepo smelost in sijaj po dobi.

Če vse to prevedemo v naš vsakdanji jezik: mlada in nerazvita poezija ni mogla naprej, dokler ni obvladala zahtevne tehnologije razvitih evropskih poezij. Prešeren in Čop sta se tega natanko zavedala in se znala šolati na resnično domiseljnem način. To, kar sta brata Schlegla storila za samobitnost nemške jezikovne kulture nasproti francoški, sta Prešeren in Čop storila za samobitnost slovenske jezikovne kulture nasproti nemški. Navedeni španski model jezikovnega kultiviranja je ustrezal takratnim slovenskim potrebam in Prešeren ga je uresničil blesteče, v veliki meri prav po poti sonetizma.

Iz tega zornega kota in v tej luči Sonetni venec zraste čez meje romantične ljubezenske zgodbe med pesnikom in Julijo. Postane pesnitev resnično velikih in zmožnih ustvarjalnih energij, zavestno usmerjenih h kultiviranju slovenskega jezika, lahko bi tudi rekli konstituiranju naroda na tem, za takratno evropsko mišljenje izredno pomembnem področju narodnega obstajanja in potrjevanja. In prav ta globinski namen je nosil v sebi Prešernov artizem.

Prešeren je bil pesnik izvirnega navida, toda ker je bil velik pesnik, ni pustil, da bi zanj delalo samo navdih. Bil je strog arhitekt svojih čutov, kakor hitro je vzel pero v roke, in natanko je vedel, kaj dela s stavkom, z vsako besedo posebej, z vsakim glasom na slišnem mestu. Pri njem ni besede, ki ne bi bila odgovorna. Vedel je, da je pesniški jezik utemeljen samo takrat, kadar pove več kot drugi jeziki. Prešeren je bil v svojem življenju do kraja svoboden človek, frajgajst, ki ni prenesel verige niti na žepni uri. Toda ko je vzel v roke pero, se je do konca ukrotil, podredil odgovornosti besede in se vdal »terorizmu forme«. Seveda, če je pomagala vsebina v svet.

Nič ni bolj primernega, kot je zamisel nočojsnjega večera: predstaviti Prešernov Sonetni venec skozi besedo tujih jezikov. Tudi zaradi poguma vseh tistih, ki so se spustili v pekel in nebo prevajalskega tveganja, da bi pesniku utri pot v svet.

In nazadnje! Prešernov Sonetni venec in njegovo pesnjenje sploh prinaša današnjemu času poleg vsega drugega še neko posebno sporočilo. Prinaša opomin k odgovornemu ravnanju z besedo. Živimo namreč v času, ki je razpoznaven tudi po tem, da inflacija besede v njem ni nič manjša, kot je inflacija dinarja. Pa ne samo v politiki, tudi v kulturi, literaturi in poeziji sami.

dr. Boris Paternu

SNOVANJA

NEŽA MAURER

Maurerjeva je predvsem pesnica, vendar pa je pomembno tudi njen novinarsko in uredniško delo. V Škofji Loki, kjer živi, je pripravila več odmevnih literarnih večerov, med katerimi kaže omeniti vsaj dva - predstavitev njene pesniške zbirke Drevo spoznanja in predstavitev njene najnovejše poezije na prireditvi ob lanskem kulturnem prazniku. Prav tako je pomembno njeno mentorško delo ob izidu pesniške zbirke Silve Brank, mentorstvo pisateljici Škrinjarjevi ter mentorško delo z literarno skupino Iskra iz Kranja. Neža Maurer piše tako za odrasle kot za otroke in mladino. Kar 130 njenih otroških pesmi je tudi uglasbenih, glasbeno obdelavo pa dobivajo tudi njene pesmi namenjene odraslim. Maurerjeva je tudi uspešna prevajalka iz jugoslovenskih in evropskih književnosti.

Igra za življenje

Izbor pesmi iz ciklusa Igra za življenje. Zbirka pesmi je prejela pretekli mesec prvo nagrado na natečaju lirike, ki ga je razpisala Mladika iz Trsta.

ČRNO KOT UPOR

Cutim prihod novega.
Pripravljena sem.
V jetrih je slast življenja,
slast smrti.
Moj dih je svež gornjak,
ki zbistri nebo in misli.
Črno obledo si nadenem,
da je pot pred mano svetlejša.
Črna očala prisilijo misli,
da iščejo žareče barve.
Črne besede varujejo
pred lepimi lažmi.

TRENUTEK

Zapojem, izpojem,
razbijem trenutek
in ga izpijem do poslednje
kaplje,
do zadnjega udarca srca.
Tako morska vidra
na svojih prsih
raztrešči školjko in jo použije.

KRČEVITO

Kaj vse se je izkradlo
iz mojih dlani,
odhulilo iz mojega doma,
iztekelo iz mojih žil...
Zdaj se poskuša vriniti
med moje krčevito sklenjene
prste,
pretihotapiti mimo zarjavelih
ključavnic,
kaniti v moje ozke oči,
v moje žile,
da bolestno trznejo,
da poženejo kri v srce -
da ga raznese.
Naj se razkrije,
kdo je bil tisti glavni,
odločajoči.
Ne bo se zvedelo:
v poplavi je vsaka kaplja
enako uničujoča.

NEKAJ ALI NEKDO

Vsak od nas je samotna gora,
otok, mogoče zvezda,
ali nekaj še bolj samotnega,
temnega v temi.
Čudež je že to, da se pojavi
nekaj
ali nekdo,
ki to temo razzari.
In nič več.

BRIDKO

Moja ljubezen
zmeraj na lovnu,
zmeraj znova željna
ljubkovanja in toplega naročja.
Bridkost je ime poti,
po kateri hodi;
tlakovana je z ježicami.
Mačje blazinice puščajo za sabo
rdeče žige.

IGRA ZA ŽIVLJENJE

Ljubezen te vsega pretiplje,
vzame ti srce iz zibelke -
dvigne ga visoko
in ti si srečen.

Iz vsakega lasu
naredi struno
in nanjo strastno igra.
Na vsako vlakno
in misel igra,
divje, omamno.

Dokler ne nosiš
obisti na obrazu
in solz v trebuhu,
te preskuša,
zavija kot darilo -
in te dá, komur hoče.
Ko te zavrže,
si najbolj njen.

POLDE OBLAK

Slikarstvo Poldeta Oblaka najmočneje obvladuje fragmentistični slogovni način, ki pomeni razdelitev slikarske ploskve v več polj, katerih vsako je lahko reševano na svoj način. Osnovni motiv zajema običajno največjo ploskev in je nadavno reševan dokaj realistično; ob njem se pojavljajo manjša slikarska polja, ki tega pojasnjujejo ali dopolnjujejo in so pogosto abstraktna ali na meji abstraktnega, simbolična in dekorativna.

Čeprav je deljenost slikarske ploskve najbolj vidna posebnost Oblakovih slik, je v njih vsaj toliko pomemben njihov pogost surrealistično uglašen podton. Oblakove krajinske slike v močni kontrastni barvitosti, ki spominja na mediteransko, ustvarjajo vtis v žgoči svetlobi sonca otrplega življenja. Svetloba, ki ji ni videti izvora, deluje magično in slike se ob vsej svoji živosti zde kot večni pomniki skrivenosti narave. Dražljivo deluje tudi Oblakovo poigravanje z menjanjem ostrih črnih obrisov in mehkih pastelnih barvnih ploskvah v isti sliki. Če osnovni motiv rešuje črtno in mu s tem poudari telesnost, naniza okoli njega v mehkih ploskvah oblakovno zelo abstrakte simbole, ki glavnemu motivu dajejo neko nestvarno razsežnost. Če npr. oblikuje dekliško glavo z ostriimi potezami, položi v dekletove oči posebno mehkobo itd. Skratka: slike Poldeta Oblaka so polne notranje dinamike, vključene v skrivenostno statičnost; polne so raznoterih in raznorodnih avtorjevih hotenj in teženj, ki jih z umetniško intuirijo usklajuje v harmonične celote.

Maruša Avguštin

CVETO SEVER

Če bi videl,
kaj se dogaja v otroški glavi,
vesolju v malem,
bi lahko delal genialne predstave.

Lutkarija je vsemogočno gledališče

Kranj - Lutke bi bile lahko imenitna terapija za zdolgočasenega, fantazije oropanega odraslega. Pa nam žal tiči v zavesti, da so lutke le za otroke, odrasli pa imajo svoj svet, v katerem lutka - ta nenavadna lesena, papirnatata igrača v rokah lutkarja zajoče, se zasmeje, vriska, se huduje, zbada, živi in umira - nima kaj iskat. Mar res?

Cveto Sever je v Sloveniji edini lutkar, ki hoče biti lutkar. Sliši se morda malce zamotano, toda res je, da se vsi ostali, ki se pri nas hočejo poklicno ukvarjati z ustvarjanjem lutkovnih predstav, imenujejo dramski umetniki, seveda v lutkovnem gledališču. Toda naziv, kakšnega si pač kdo nadene v skladu s tistim, kar ponujajo kulturniški predpisi, pač še ni merilo, ali si dober ali manj dober ustvarjalec lutkovnih predstav. Po mnjenju Cveta Severja je lutkar tisti, ki zna vdihnuti življenje v predmete, ki nastopajo v neki predstavi.

Se pravi, da je treba namešati malce fantazije, dodati dva, tri prgišča besed, začiniti z dobro, po možnosti živo glasbo in že je tu predstava? Čarovnija, kaj pa bi drugega to sploh lahko bilo, vedno uspe: če je lutkar vse obe-

nem, dober igralec, če je on sam nekakšen resonančni prostor za sporočila, ki mu jih pošilja mladino občinstvo in če sam usmerja preko neživih - živih predmetov v rokah, lutk, svoja sporočila. Pa še celo vrsto takšnih čejev je najbrž potrebno, da je predstava predstava. In še kaj povrhu, da čarovnija, ta čudna skrita moč, ki v otroških glavah izpušča balone polne otroške fantazije, sploh deluje.

»Ne, lutkar ne dela fantaziske predstave in jo v lava v otroške glave, njegove roke, lutke, glasba so le sprožilo za otroško fantazijo. Vse se začne dogajati kar samo od sebe in v tem je čarovnija. Če bi videl, kaj se dogaja v otroških glavah, kako se dogaja, potem bi lahko delal genialne predstave. Tako pa se trudim na majhnem odrdu zaigrati z lutkami nekaj poezije, skrbno

nastavim uho, če otroci to slišijo, pogledam, če se jim svetijo oči - potem vem, da smo vsi skušaj nekaj trenutkov čarali - otroci in malo tudi sam.«

Osem ustvarjenih predstav v devetih letih, deveta predstava je zdaj že ideja, ki z vsakim dnem dobiva bolj določno obliko, je obletelo v teh letih domače lutkovne odre, preskušalo univerzalnost lutkovne govorice pri otrocih in odraslih v tujini. Junaki minulih predstav odrevneli visijo s sten, se na nitkah spuščajo s stropa, dregajo v obiskovalca delovne sobe, lutkovne skladnišča in delavnice obremenem ter vdano čakajo, da spet ožive. Na nekaterih se rahlo nabira prah pozabe, druge spet zavirkajo, zaplešejo, zaigrajo v lutkarjevih rokah, ko jih obsijejo odrške luči.

Smo odrasli pozabili, da smo bili otroci in ne razumemo več govorce lutk? »Odrasli tega ne pozabijo, v vsakem od nas je skrit otrok še naprej. Zato včasih ne vem, ali na predstave otroci pripljejo starše ali je morda obratno. Gledališče je gledališče in čaruh tega ni mogoče ubežati. Toda, da odraslim ne bi bilo treba gledati Janka in Metke, Vrtljaka, Zgodbe o vremenu, Vodnjaka življenja, Nočne zgodbe, pet vso sezono živih predstav, pripravljam za novo sezono predstavo samo za odrasle. Male marionete, mali, za paravan skrit oder, je ponovno približevanje klasični, zgodba za danšnje in druge čase in po lutkovno zašiljeno sporčilo za odrasli svet.«

In svet je vendarle boljši, če ga včasih razlagajo tudi lutke.

Lea Mencinger

107

SNOVANJA

ŠKOFJELOŠKI ROKOPISI

BLAŽ OGOREVC

Pesmi in prozo objavlja že petnajst let v Problemih, na ljubljanskem radiu, v Oku, Krajjevnih rečih, Poljih, Krajjevnosti, Bagdali, Žirovskem občasniku, Novi reviji in drugod, sodeloval pa je tudi pri dveh antologijah. V krajjevnih oblikah je objavil Prisilno zreli paradižnik in Zima na socialističnem kmetijskem posestvu. Dobil je nagrado Mladosti in nagrado Predsedstva Zveze socialistične mladine Jugoslavije za najboljšo knjigo mladega avtorja v letu 1976 v Jugoslaviji. Na mednarodnem pesniškem srečanju Struški večeri poezije v letu 1978 pa je prejel nagrado Mlada Struga za najboljšo zbirko pesmi mladega avtorja.

*So ozke tlakovane ulice
ujete med stare sive stene,
te pa so visoke
in popisane s čudnimi risbami in znaki,
ki jih je zabeležil prhki odpadajoči omet.
Pa jih ne razvozla nobeden tistih,
ki stopajo po tlaku*

*Menda pa jih neprestano prebira nek učen ptič,
ki prebiva na podstrešju mestne hiše,
a skrivenosti pismen ne izda nikomur.*

*In pravijo,
da te hijeroglife vsak dan znova
na zidove vpisuje sam Gospod Bog
in da so skrivenosti,
v njih zaobjete,
neznanske.*

PESEM, KI JO OB PRAZNIKIH PREPEVAJU KLETARJI

*V vlažnem mraku,
ki je poln šuštenja
in dotikov z mokrimi dlakastimi živalmi,
(a od njih se v temi čuje le šum prestopanja
in zatajenega sopenja),
živijo topoumni starci,
(z ostrimi nosovi, ščetinastimi bradami in krvavimi
očmi),
ter hudobne starke,
ki se jih med kožo trupa,
(z lomljivimi hrustančastimi rebri naphanega),
in povešenimi združastimi joški,
(ti so v temi že skoraj mlačna tekočina postali),
nabira zelena plesen,
(po penicilinu dišeča).*

*Včasih pa iz ozadja,
čisto tam od mrzlih sten,
priplava rezgetavi hihot bedastih otrok,
(žrtve familiarne idiotije),
kot cloveškim ribicam so jim
že pred rojstvom zakrnele oči.*

*V kotih pa,
(sem ter tja),
kakšen s fronte pobegli vojak
debilno grobarjevo hčer nateguje,
da se stokanje pohote z ostalimi zvoki
v kletarsko simfonijo zlige.
In ko se sklanjam,
(drug k drugemu),
in si vohamo po vlažni plesni in podganah dišeče
obleke,
si globoko u ušesa šepetamo hudobije.*

DOMAČIJSKA PODOBA S KRAVO

*V majavi stari hišici prebivata starec in starke.
Po njenih preperelih stenah,
v nagnitem lesu vrat in v okvirjih malih okenc,
pa v slami,
s katero je streha krita,
se neslišno dogajajo kemijske spremembe.
Ko v sivih mračnih večernih spodaj v vasi utihnejo psi,
se prične po zanemarjenem vrtičku
tiko sprečljati neka krava.
V zimskih časih pa,
ko zalije grape noč
in ko postane ozračje trpko kakor žganje,
(skuhano iz tepk),
nekdo škreblja po strehi
in poseda na dimniku,
da se sobica napolni z dimom,
ki po prsti v vaškega pokopališča diši.
Takrat starda v grozi sklepa koščene roke
starec pa prazno v marogast zid strmi.*

BORIS SAJOVIC

Oblikovno uravnovešen, za spoznanje hladen lepotni tip ženske figure, ki mu je Boris Sajovic v svojih akademskih letih namenjal precejšnjo pozornost, se je prav kmalu začel spominjati v vedno bolj mehko oblikovanu, senzibilno in lirčno obarvano žensko telo. Njena igrivo razgibana, prvotno manj osebno občutena pojavnost je ob uveljavljanju različnih položajev telesa, ki so sledili oblikam modela, vedno bolj pridobivala na individualnosti. Določeno izjemo je pri tem predstavljal obraz, ki je postal tipiziran oziroma zabrisan. Vendar je tako ustvarjena idealna oblika glave ustrezala mehkim oblikam ostalega telesa. Lepotni shemi, ki si jo je ne glede na model zamislil kipar, so se morala prilagoditi tudi razmerja med posameznimi deli telesa.

Podobna načela je Boris Sajovic uveljavil tudi pri oblikovanju živalskih tel, ki jih lahko stejemo med najbolj privlačne kiparske stvaritve tega žanra v naši povojni plastiki.

Obdobje na realističnih osnovah temelječega, nekoliko idealiziranega koncepta oblikovanja človeškega ali živalskega telesa, je kasneje zamenjala kiparjevi drugačni notranji nastrojenosti prilagojena oblika figur. Razvoj gre v smeri vsebinsko bolj poglobljenega likovnega izraza. Nekdanje bolj ali manj vzdrževano ravnavesje telesnih oblik se prevesi v moreno poudarjanje določenih detajlov, kar je še posebej vidno v kiparjevih monotipijah, ki morda prav zato deluje zelo ekspresivno. Sile, ki so nekdaj vzdrževala ravnotežje v notranosti figur, popuščajo, teža kiparske materije sledi naravnim zakonom in lega k tlu. Značaj umetnikovega kiparstva se vedno bolj iznika racionalnim pobudam in prehaja v emocionalno in izrazno poglobljeno sfero.

Cene Avguštin

JOŽE PERKO

Za človeka je pač velika sreča, kadar najde delo po svoji meri.

Filmsko videnje sveta in ljudi v njem

Sebenje - Jože Perko sicer posname večino filmov, za katere mu scenarij navdihne največkrat kakšna športna tema - kot na primer zaključena kariera Bogdana Norčiča ali obletnica začetkov smučanja na naših Blokah, kar' prav sedaj snema. Toda za filmskega ustvarjalca dokumentarnega filma bi usmerjenost izključno v šport pomenila nekakšno filmsko slabovidnost za druge človeške dejavnosti; ta širina pa je pri že dosedanjem Perkovem filmskem opusu jasno prišla do veljave.

Ljudi pri filmu ali s televizije si ne predstavljamo brez obveznih črnih očal, ki naj bi - tako razlagajo - varovala njihove na svetlobe preobčutljive oči. Jože Perko ne nosi takšnega filmsko razpoznavnega rezervata, ima pa o svetlobi povsem svoje poglede; ne mara razpršene svetlobe, ki napoljuje prostor, zato tudi podnevi prižiga na delovno mizo usmerjen snop namizne svetilke v deloma zatemnjem prostoru. Morda je to tudi edina njegova na prvi pogled vidna posebnost. Poleg tega seveda, da se nenehno ukvarja s športom. Na polici je pri roki teniški lopar, barva obraza pa priča o smučanju po poznam zeleniškem snegu.

Prav povezanost s športom kroji tudi njegov delovni program. Večina v letu dni posnetih dokumentarnih filmov za dokumentarni program ljubljanske televizije se suče okoli športa. »Sliši se morda nenanavodno, toda pri športu me je tema poraza vedno zelo zanimala. Večina ljudi sicer šport razume drugače, sam pa skozi filme, ki jih delam,

skušam prikazati nekakšen nepravičen odnos do človeških zmožnosti in to ne le telesnih; končno o športnem dosežku odloča marsikaj, tudi zrelost športnika na primer.« O takšnem, drugačnem razmišljaju o športu govori njegov film o izrednem skakalcu Bogdanu Norčiču z naslovom Brat ali kako nehati: pred leti je bil prikazan kot dokumentarec meseca.

Toda nagnjenje do športa Jožeta Perka vendarle ne zapelje do te mere, da bi se ukvarjal izključno s športnimi temami. Če se je »zastrupljeno s filmom pokazala tako zelo zgodaj, da je bil še med ustanovitelji tržiškega filmskega kluba Tomo Križnar, pa je postal znan po svoji zanimivi filmski predstavitvi zadnjega tržiškega šuštarja. Film posnet, kot sam pravi, na pobudo prof. Robleka je pred kačkimi petnajstimi leti vzbudil pozornost ne le zato, ker gre za zanimiv etnografski film, pač pa tudi za imeniten značajski portret starega Molineta in njegove družine.

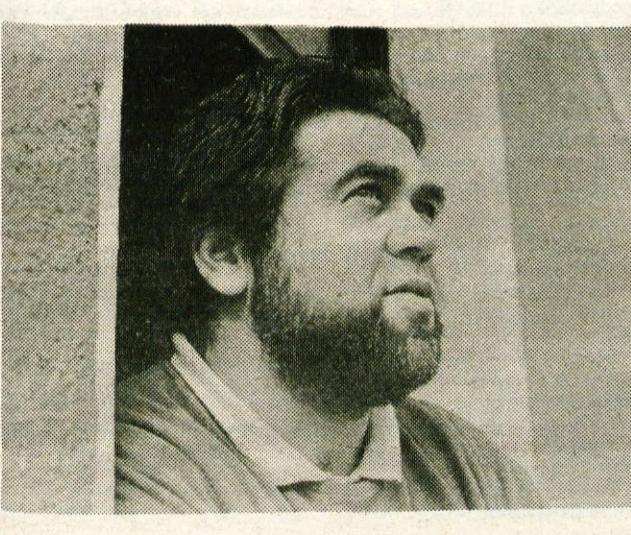
Od takrat pa do danes je seveda nastala cela vrsta njegovih filmskih portretov, med zadnjimi morda kaže omeniti portret igralca Poldeta Bibiča. Vendar se Perko ne loteva le te zvrstni, pač pa ga zanimajo tudi povsem aktualne teme, tudi politične. Pa naj gre za propaganje gozda v naši zavesti, o čemer govori v kratkem filmu Kriza, ali pa o povsem sedanjem trenutku, ko smo vsi skupaj izredno in bolj kot kdajkoli občutljivi za izrečene besede, etikete, označke... Filmsko je ta problem razčistil v dokumentarju Jesen ali kje so tiste stezice... Ostrina filmsko povedane teme je gotovo zgodila marsikoga.

Večino svojih dokumentarnih filmov posname po lastnem scenariju. Neredko je vse obenem - še režiser in snemalec povrh. Vendar to nikakor ni slaba stran ukvarjanja s filmom, celo nasprotno. Le tako lahko nastane celovit avtorski prispevek - film, ki nosi pečat ustvarjalca ne le v okvirni priповedi, slik, glasbi, in je le tako svojstveno filmsko

sporočilo, svojstveno videnje ljudi in sveta.

Okrogla obletnica bloškega smučanja je verjetno tema, ki bi je Jože Perko nikakor ne hotel izpustiti iz svojih filmskih načrtov. Sprejet je njegov scenarij, priprave na snemanje so že stečele. Gre za večji projekt, pri katerem je potreboval celo vrsto strokovnih sodelavcev vse do prof. Ulage. »Rad bi naredil film, ki bi odrazil to našo izredno danost, da smo poznali smučanje že davno pred tako imenovanimi alpskimi deželami. V film bom vključil tudi igrane ali bolje rečeno rekonstrukcijske prizore. Rdeča nit v filmu bo bloški smučar, ki se seveda pojavi tuji danes, ko se naše smučanje tudi ekonomsko potrujuje, da ne govorim o smučarskih zvezdah, kot sodobni pojavnosti smučanja. Začeli bomo snemati v Planici na zaključku svetovnega pokala in sicer z zaključnim prizorem, kot se to v filmu običajno dogaja.«

Lea Mencinger

Dajman Jensterle

se je rodil 1. 1951 v Zasipu pri Bledu. Zdaj živi na Jesenicah, kjer je zaposlen kot arhitekt. Piše pesmi, prozo in drame. V samostojnih knjigah je izdal pesniško zbirko *Tepežni dan* (Lipa Koper, 1988) in zbirko črtic *Potovanje klobca volne* (MČK Jesenice, 1987). Sodeloval je v Škucevem literarnem zborniku (*Ljubljana, 1980*) in v Pesniškem almanahu mladih (MK Ljubljana, 1982). L. 1987 je v samozaložbi izdal pesniška lista *Pesmi in Molitve*. Objavlja tudi v literarnih revijah.

žuganja

ko so se spraševali
zakaj bi morali biti
vsi enaki
in kdo je hotel cepiti
to ljudem in zavest,
da ni jasno,
ali niso govorili
o revščini in lakoti,
je ata rekeli,
da je tazadnja obleka
brez žepov

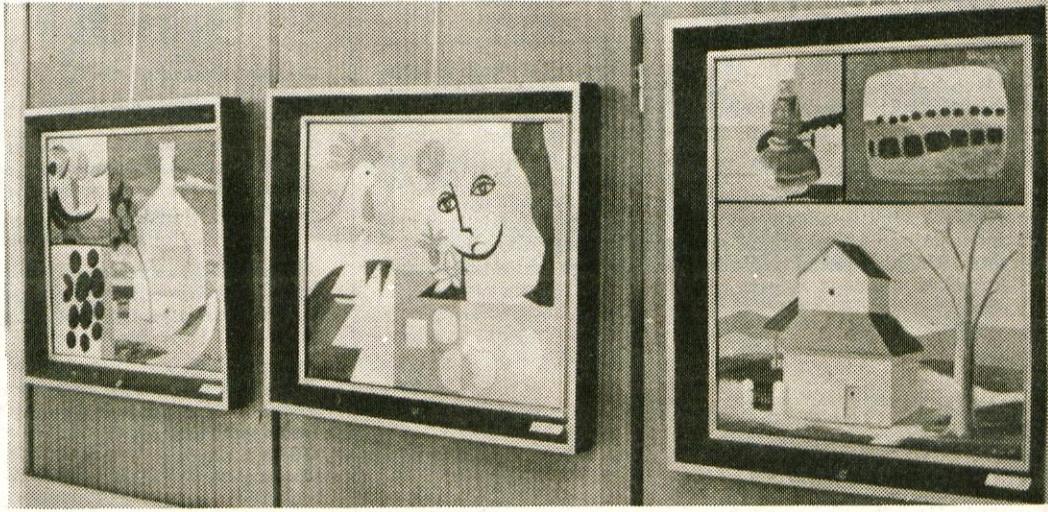
ko so kazali s prstimi,
kam naj jim pišejo tisto,
da bo bolje
in žugali tistim,
ki jim je za to bolje,
ker da je treba biti velik
falot,
saj majhne vse dobijo,
takrat je ata rekeli,
da bo že res,
da za starega konja
niso nove came

da se prebujajo strasti,
ki so komaj zaspale
so rekli,
da že govorijo naglas
kar so še petali štirideset let,
takrat je ata rekeli,
da moraš žakelj z več mišimi
ves čas tresti,
da ga ne preglodajo

da držijo pesti v žepih,
ko jih preizkušajo,
koliko še zdržijo,
da je dežela še bogu dolžna,
da je vse preveč koštarjev
in vedno manj tistih,
ki še znajo v roke pljuniti,
so godnjali,
ata pa je rekeli,
da se že vidi,
kdo je vse življenje
na napučnega konja
stavil

ko so se hvalili,
kdo vse je zapustil
obarvano druščino in zakaj,
koliko prispevajo k temu,
da bi se le kaj spremenilo
in ko so se drugi
posmehovali,
zakaj so šele zdaj za
spremembo
in kaj je tisto,
kar jim je dalo misliti,
je ata zamrljal,
da je zmeraj veljalo
in tudi danes velja,
da imamo naenkrat
lahko na glavi
le en klobuk

ko so se jezili,
da so krivi tisti,
ki so bili pri koritu
in da že ne bo držalo
da bodo zdaj oni
in še pet rodov
pokoro nosili,
je ata naročil še dva deci,
priporabil, da je bolje,
da ga zgaga peče,
kot pa vest
in ni rekeli nobene več

Veno Dolenc

letnik 1951, zaposlen kot grafik v tovarni Peko Tržič. Za svojo vsestransko umetniško ustvarjalnost na glasbenem, likovnem, predvsem pa na literarnem področju je lani prejel gorenjsko Prešernovo nagrado. Obsežnejši izbor njegovih pesmi je doslej izšel v Pesniškem almanahu mladih (Mladinska knjiga Ljubljana 1982) in v samostojni zbirki »Strasti in odpuščanja« (Mala Čufarjeva knjižnica Jesenice, 1986)

REBUS

(Antonu Pretnarju)

Kot spijo mrtve karavele
v hladnih žarah oceanov,
spijo sen v brezimnih
knjigah
misli krščenih in glav
poganov.
A redko se roditi ključar,
ki z darom uma in zavesti,
odklenie star ideoogram,
obrnjen rebus v Rimski
cesti.
Enigma zdaj ni več uganka,
je nova misel v spiralni,
neulovljiva, brez obstanka.
In spet smo tam, kjer smo
obstali.
V neznano zremo, brez
prestanka,
zaprilih vek, kot da bi spali.

Izola, 16. 7. 1988

KNJIGA

Ob meni knjiga
oda v njej.
Je komu znana
od zdaj, od prej?
V noči zvezde,
star zlatnik,
zvon bije beg
v bežen hip.
Če je neskončen
hip, le en utrip,
to ni pomembno.
V katakombe,
srž možganov
seže njen dotik.
In ko doseže
dno razuma,
jo bo spoznal.
Prebral, objel -
morda brez uma.

Tržič, 31. 8. 1987

Andrej Šusteršič - Sar

je bil rojen 1. 1960 v Kranju, kjer tudi še zdaj živi in dela. Kruh si služi v kranjskem Exotermu, sicer pa je soustanovitelj multimedialne umetniške skupine JUNAJTID ADIS. Piše zanimivo prozo (in malo manj zanimivo poezijo), ki pa doslej širšemu krogu bralcev ni bila znana, saj ni veliko objavljal, pa še to le v lokalnih in tovarniških časopisih. (Avtor, Horizont, Železar, Exotermove »Novice«...)

Lov na tišino

Najprej silovito, v razmeroma ritmičnih krilih zatuli in kriči po rodnici med rojevanjem; Čez čas približno dveh minut skoraj utihne, ko se naenkrat priže siren (jok) novega bitja, novorojenčka. Porod uspel. Po desetih sekundah tišine se zasliši: »Dobro jutro!« »Dobro jutro, kaj bi radi?« »Rad bi prišel v vašo delovno organizacijo, imam dovoljenje, sem iz raziskovalnega inštituta in iščem prvo zvoka.« »Kaj za vraka isčete?« Prvino zvoka, nekje se je menda začelo in tam se bo končalo. Iščem začetek in konec, privlači me spoštanje tišine.« »No in mislite to dobiti v tej naši umazani tovarni?« »No, kolikor vem, imate sedaj v dopoldanski izmeni precej hrupno v proizvodnji. Šel bi malo med stroje in jim prisluhnih.« »No ja, kakor hočete, a brez spremstva varnostnega inženirja najbrž ne bo šlo. Tu počakajte, da ga pokličem.« »Hal! Tam tovariš Los? Naj se nemudoma javi pri vratarju!« (po desetih sekundah same tišine se oglasil) »Dobr dan, sem Z. Los in vam bi z mojo pomočjo razkazal podjetje.« »V redu, veste, saj mene zanimajo le hrupne stvari! Tukaj bi raziskoval zvočne dobe, kalkulacije z njim in bi prišel do njegovega bistva!« (Slišijo se koraki, odprejo se vrata in že zahrumi vsaj 50 glasnih strojev, ki so različno ugasen. Nekateri škripajo, drugi udarjajo, tretji dihajo, četrti praskajo, godejo, piskajo... Vsekakor zajeta palata zvokov) Varnostni zavpaje: »Tule je osnova vse proizvodnje, stroji so v polnem teklu!« Raziskovalec: »Kaj? Saj vas nič ne slišim!« Varnostni: »Kaj ste rekli?« Raziskovalec: »Skoraj nič vas ne slišim, ali me ne bi kar samega pustili, saj bi se znašel?« Varnostni: »Prav, prav, če me potrebujete, me dobite na 059!« Potem raziskovalec pristopi k delavcu in mu vpije na ušesa: »Tovariš, bi lahko za hip ugasnil ta stroj?« Delavec: »Molim!« Raziskovalec: »Ako možete za tren gasiti ovo mašinu?« Delavec: »Da, da. Saj razumem slovenski!« Ko ugasne stroj, se skoraj nič od ropota ne spremeni, le nekatero dolocene vibracije utihne. Raziskovalec: »Torej, če pritisnete na rdeč g.. pritisnete na zelenega, prižgete?« Delavec: »Da, da. Tačno, točno. Saj še lahko, ako hočeš!«

Raziskovalec: »Prosim.« In se delavec igra s pritski na gumb, vibracije pa se pojavljajo in izginjajo; raziskovalec pa vse to vneto zapisuje in razmišlja ter vpraša:

»Povejte mi, kdaj vse stroje v vsej tovarni izključijo?« Delavec: »A, to je šele ob desetih zvečer!« Raziskovalec: »Kaj?« Delavec še bolj zavpaje: »Šele ob desetih zvečer!« Raziskovalec, bolj sebi kot delavcu: »Saj saj, drugega ni kot da se vrnem ob desetih.« Po petih sekundah tišine se zaslišijo njegovi koraki med stroji v proizvodnji. Prisluhne in razmišlja (s tem, da se njegove misli srednje glasno slišijo). (Tudi misli so na nek način zvoki)

»Tišina. Pa vendar ne smem niti enkrat stopiti ali se premakniti. Vsi stroji so tiho, ljudi pa ni. Nič ne slišim. (5 sekund tišine)« »Pač, kaj pa tole šumenje?« (Rěs se v ozadju zasliši nekakšno klokotanje vode, ki ga pripelje do pokvarjene pipe v kopalnici.) »Prekleti pipa. In kako naj jo zdaj zaprem?« Hip za tem pri vratarju: »Poslušajte, jaz odhajam, zahvaljujem se vam za sodelovanje!« Vratar: »Čujte, kaj pa tisto vaše raziskovanje zvoka, imate kakšne rezultate?« Raziskovalec: »Ne ne. Ob vaši tovarni teče reka, kar se sliši; potem imate električno centralo v brnenju, pa pokvarjene pipe v kopalnici. Saj od tovarne tišine niti nisem pričakoval, tu sem raziskoval predvsem razmerje med zvokom in tišino, no, zdaj grem iskat kakšno mesto tišine. Poznam znanca, ki se ukvarja s planinarjenjem. Prosil ga bom, da me odvede nekam v tišino Julijskih Alp. No, pa z bogom!« (približno 10 sekund tišine, nakar se oglasi jazz-glasba, po možnosti - be bop Charlie Parkerja.)

Raziskovalec: »Zdravo, Dare!« Dare: »O o!« Raziskovalec: »Tole mi povej, kdaj kaj pojdeš v hribi?« (Jazz se v ozadju še vedno sliši, saj Dare posluša kaseto jazz-a.) Dare: »Madona, ravno ta teden odhajam do Crnega jezera mimo Planinskega iz Bohinja; pa mogoče grem še na Sedmera jezera... greš z mano!« Raziskovalec: »Ja, ja, seveda. Grem napol poslovno; ti pa tale jazz kar doma pustil!« Dare izključi kasetar: »No no, saj tudi jaz v hribih cenim mir. Ti, še raziskuješ zvok?« Raziskovalec: »Ja ja. Moram ga že enkrat prijeti. Veš, tam kjer se zvok začne, se vse začne. V to sem prepričan! Kako pa kaj Mili-ka?« Dare: »Brez problema, v nedeljo jo pustiva doma.« Po petih sekundah tišine zadoni glasen planinski vrisk, ki kar odmeva in odmeva...

Raziskovalec: »Na, zdaj pa imam tišino!« Dare: »Takole je v hribih, če pa hočeš ostati sam, ti svetujem, da se tamle levo odkrižaš planinske poti, vendar pazi na krušljivo skalovje. Če boš imel srečo in ne boš ubrisal dol, boš čez pol ure preko grebena, kjer bo miru za poširit dovolj!«

Raziskovalec: »Vidim, da ne gre drugače. Prav, Dare hvala za markiranje in družbo; če me do večera ne bo v kočo, naredi panikol!«

Dare: »Srečno!«

Raziskovalčev monolog: (po desetih sekundah tišine - v ozadju monologa pa piha veter) »Sam sem in to bogu za hrbotim, tišine pa ni in ni. Veter zaleže za cel orkester... Kaj naj zdaj naredim?...«

(7 sekund le veter zavija, potem pa naenkrat zagrimi in poči, da kar odmeva)

Raziskovalec: »Zdaj pa imam... še nevihta prihaja in kdo še?? Nič, gre takoj proti koči, sicer me še hribi vzamejo...«

Po dveh sekundah tišine se odprejo vrata planinske koče in zasliši se slovensko petje v vsem čarju planinskega razpoloženja; tudi Dare veselo pijojo rjove neko klasično domačo.

Raziskovalec: »Posluš Dare! Ni šlo. Tam gori je hrupneje od mestnega prometa. Tule notri pa tudi ne zdržim teh siren. Spat grem. Ti pa mi se prej povej, kam naj se naslednjih obrnem glede raziskovanja.«

Dare: »Ja, daj srkn še ti enga ta domačga... no, daj se mi je kar zdedo, da je tale tvoga fiksna ideja tudi tu neizvedljiva in sem pomislil si na znamca Jančka, bivšega direktorja rudnika, saj veš koga mislim!«

Raziskovalec: »Aja, tisti, ki ima tisto cipo za ženo!«

»Dare: »Ja ja, ta! Zapiši si njegov naslov in ga pobaraž o tišini, drugega ne vem. Sploh pa malo popazi na zdravje...««

Raziskovalec: »Meni ni nič...«

Dare: »Saj ne mislim fizično, mislim psihično...«

Po osmih sekundah tišine se zasliši škripanje nekakšnega divaga, zatem pa plazjenje s kapljajem; potem kapljanje utihne, ostane pa globoko dihanje, saj raziskovalec nekje v globocinah nekdajega rudnika obsedni in se zamislji; tudi dihanje se umirja.

Misilen monolog raziskovalca se sliši: »Vsekakor je tule res tišina. Dihanje bom moral povsem umiriti, zaustaviti... (7 sekund tišine)«

In bitje srča slišim, kaj naj zdaj s tem?

(12 sekund tišine)

Bi moral res umreti za spoznanje tišine in prazačetka zvoka - njegovega izvira? Toda jaz bi rad slišal tišino, ne pa da me ne bi bilo...«

(3 sekunde tišine)

Ampak v ušesih mi pa tudi zvoni... Sploh pa...

(5 sekund tišine)

Pa... sploh pa lastne misli slišim... potrebno bo ustaviti vsakršne misli, jih izničiti... (7 sekund tišine)

Mi še kar uspeva... sicer mi hodijo nekateri spomini po glavi, kot kepanje v otroštvu in prepriki z Vladimiro, a so že mimo... (3 sekunde tišine)

Še malo, čim dlje moram zdržati brez misli... in pravzaprav brez misli niti bitja srca ne slišim, in ne dihanja... še malo... (9 sekund tišine)

To.. še, še malo... (20 sekund tišine)

Ženske tolčajo dva šihta

Pa smo ga preživel, 8. marec namreč. Pokupili smo zadnje cvetje v cvetličnah in skromna praktična darila za naše ljube in drage sodelavke, matere in žene.

Na sam osmi marec smo se postavili pred kranjsko cvetličarno, kjer so može in fantje mrzljeno kupovali cvetje. Kaj misijo o dnevu žena?

Osman Durić iz Kranja: »Zelo rad imam hčerko, ki ji vedno ob dnevu žena kupim šopek rož in skromno praktično darilo. Razen hčerke nimam nikogar, zato mi je še toliko ljubše, ker se razveseli darila. Osmi marec naj kar ostane, že zato, ker je dan, ko se izkazuje več pozornosti in prijaznosti.«

Pavel Šmitek iz Tržiča: »Pri nas sodelavke skromno obdarimo, letos smo namenili nekaj denarja za Klinični center. Osebno mislim, da se osmi marec praznuje veliko manj hrupno in potratno kot minula leta, kar je prav. Ni treba, da bi na ta dan izkazovali potrošništvo, prav pa je, da se osmi marec praznuje, že zato, da se ne bi pozbivala tradicija.« D. Sedej

Iljubljanska banka

GORENJC IN BANKA FORMULA PRIHRANKA

FORMULE PRIHRANKA PO BRESTNIH MERAH

VELJAVNIH OD 1. 3. 1989 DALJE

Za vpogledne vloge velja letna nepopolna revalorizacijska stopnja **191 %**

PRIMER: Vpogledna sredstva (od 1. 3. do 31. 3.)	1.000.000 din
glavnica + obresti	94.962 din
=	1.094.962 din

Za enomesečne depozite velja mesečna revalorizacijska stopnja **21,7 %**.

PRIMER: Vloge vezane nad en mesec (od 1. 3. do 31. 3.)	1.000.000 din
glavnica + obresti	217.000 din
=	1.217.000 din

Glavnice vezanih depozitov nad 3 mesece se povečajo po mesečni indeksacijski stopnji **21,7 %**.

Temeljna banka Gorenjske

Kondi Pižorn iz Kranja: »Najbolj težavno se mi zdi to, da pravzaprav ne znam kupiti primerrega praktičnega darila, razen rož. Prav pa je, da se osmi marec praznuje, saj navsezadne moški ne bi mogli praznovati štirideset mučenikov.«

Vojko Korenčan iz Naklega: »Ponavadi ženi kupim darilo, rože in jo peljem na kosilo. Naj bo vsaj en dan in letu malo prosta in naj vsaj en dan v letu ne kuha. Darilo in pozornost lepo sprejema. Mislim, da je prav, da se praznuje 8. marec.«

Andrej Kavčič iz Besnice: »Vsako leto obdarujem mamo in ženo z rožami in skromnim praktičnim darilom. Sem zato, da osmi marec ostane kot praznik z drobnimi pozornostmi do mater in do žena.« D. Sedej

NARODNOZABAVNE VIŽE

Ansambel Rž s četrto žetvijo

Nekaj mesecev po izidu izvenserijske kasete Srečen Božič, ki je bila v šestih tednih prodana v srebrni nakladi, je ansambel Rž iz Kranja na tržišče ponudil svojo Četrto žetev. Lahko bi rekli, da je tu da nekaj posebnega, saj je nekaj pesmi vezanih na praznik žena, z naslovom Šopek za mamico. V tem smislu je valček Zahvala staršema, Slovenec, ki opisuje značajko živelj, zanimiva je skladba Morje valovi, polki Fotograf in V avtošoli sta nekako hudomušni. Z uspešnega dneva veselja in zabave na Šobcu, z ljubezni do turizma je nastala skladba Na Šobcu. Instrumentalne skladbe so: Taposkočna, Predice, Koroški ples in Veseljak, ki je spet namenjena ljubiteljem domače frajtonarice. Besedila je napisal Ivan Sivec, dve skladbi sta delo harmonikarja Ivana Belška, z valčkom Mladoporočencem pa se prvič predstavlja kot avtorica besedila Romana Krajnčan. Slemenje je potekalo v novomeškem studiu Sraka s snemalcem Tomazem Murnom. Od posnetka do izida je potekel komaj teden dni, založila pa ga je Trajna delovna skupnost samostojnih kulturnih delavcev Neapolis Novo mesto.

Ženski del ansambla Rž, pevki Andreja Čamernik in Romana Krajnčan

Ansambel Rž pripravlja za oddajo Videomeh ljubljanske televiziije nov videospot. Letos bodo 6. maja nastopili tudi na tretjem Alpskem večeru na Bledu, na ptujskem festivalu domače glasbe, v kar se bo vključila tudi ljubljanska televizija. S turističnimi delavci Bohinja pa potekajo tudi pogovori za samostojno TV oddajo in videokasseto v njihovem okolju.

D. Papler

NARODNOZABAVNA LESTVICA RADIA ŽIRI

Na sporedbo bo v sredo, 15. marca, med 16. in 19. uro v okviru glasbene srede Radia Žiri. V oddaji V ritmu valčka in polke bodo že ustajljene rubrike: Novice in novosti iz glasbene rešetnice, na kratko, predstavili pa vam bomo tudi goste: ansambel Brodniki, ansambel Ivana Puglja, ansambel Cof in druge, ki v zadnjem času snemajo v tonskem studiu Sraka. Zavrteli vam bomo marčevsko narodnozabavno lestvico Radia Žiri.

Iz pretekle oddaje so se na prvih pet mest uvrstile naslednje viž:

1. Šolska ljubezen - Štirje kovači
2. Za vse hvala ti - Ansambel Franca Miheliča
3. Očetu - Alpski kvintet
4. Echo polka - Ansambel Borisa Kovačiča
5. Mi smo muzikantje - Ansambel Ivana Ruparja

Prelog novih narodnozabavnih viž:

6. Praznik v domači hiši - Ansambel Vinka Cverleta
7. Ko muzikant slavi - Cik
8. Naš Francelj - Ansambel Brodniki
9. Mati čaka vas - Ansambel Borisa Kovačiča
10. Ko pride pomlad - Ansambel Nagelj

Kupon

Ime in priimek
Naslov
Glasujem za
Prihodnji gost oddaje

Izmed poslanih kuponov objavljenih v Gorenjskem glasu sta bili izrebeni: **Lenčka Sok**, Mošnje 46, Radovljica, in **Tanja Beravs**, Kosovelova 5a, Jesenice. Po posti prejeli glasbeni kaseti. Tudi tokrat izrežite objavljeni kupon in ga najkasneje do 31.3 pošljite na naslov: Radio Žiri, Trg osvoboditev 1, 64226 Žiri. Sodelujte!

Nagradna križanka

Rešitev prejšnje križanke: vodoravno: Kobler, obroba, Traven, aa, ork, Alberto, sekac, eg, Lenora, maj, Loire, amaro, sila, lukar, zend, Spaak, Ilona, Anaiz, DI, vodnar, rt, opaznost, ar, Abu Dabi, vata, sm, alani, Anand, arta, meščan, Rae, reva, ic, akt, trk, Enos.

Naša Klavdija je izrežbala naslednje reševalce:

1. nagrada Sonja Lavrenčič, Ulica J. Puclja 7, Kranj
2. nagrada Ivka Zajc, Gradnikova 7, Kranj
- Tri tretje nagrade: Ivan Peklenik, Stara cesta 6, Kranj; Vera Jocić, Mencingerjeva 1, Kranj, in Luka Nosan, Kokrški log 12, Kranj

Cestitamo!

Za današnjo križanko razpisujemo naslednje nagrade:

1. nagrada: 20.000 dinarjev
2. nagrada: 15.000 dinarjev

Tri tretje nagrade po 10.000 dinarjev. Rešitev pošljite do srede, 15. marca, na naslov: uredništvo Gorenjskega glasa, Moše Pijadeja 1, 64000 Kranj (za nagradno križanko).

GORENJSKI GLAS	KROV	ČASNITI NASLOV NEKAT. ŠKOFOV	POROČ. VALEC	ČEŠKA PRITR. DILNICA	KATEGORIJA V BOKSU	MESTO V JUŽNI FRANCII
ZGLADITEV SPORA PO-MIRITEV						
VADITEV						
ŠPANSKO MESTO NA REKITER						
TOVARNA V CELJU				TELUR-SEVERNI JELEN		
AM. FILM. IGRALKA BLOOM						
TELEVISION						
SL. SLIKARJA (IVANA) DRAMATIK GOLIA						
ALOJZ GRADNIK				NASTAVA ZANKA		NOCNI LOKAL STAROSTA
MANJSA HITRA KRIŽARKA						
AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	LIJUDSTVO V LAOSU IRANSKI DENAR		OLJKINI PLODOVI			NAJVEČJA TAM-BURICA DUH
MOČNO ZA-CINJENA MESNA OBARA		ŽIDOVSKO MOŠ. IME KOŽNA RAZPOKA	VOJAŠKI OBVEZNICK V REZERVI LETOV PRI OPATIJI	MOTNOST RADOVAN GOBEC		GL. MESTO ITALIJE 1
VELIKO FINSKO JEZERO						ROBERT ERLACHER NATRIJ
POGAN			POZDNEMI ŽUŽKOJED		DIRKALIŠČE FORMULE I PRED MADRIDU	
TUJE ŽEN. IME			NEKDANJI TURŠKI VELIKĀŠ			
2. DVORAK						
RUSALKA (OPERA)						